

Rapport Gammalsvenskby sommaren 2023

Här kommer en dyster rapport från de senaste månaderna i Gammalsvenskby. Vi har ständig kontakt med byborna.

Ryssland har under juni och juli fortsatt att terrorbomba Gammalsvenskby hänsynslöst. Många civila hem har totalförstörts av flygattacker med sovjetiska gamla glidbomber med enorm sprängkraft, upp till 500 kg, vilket leder till enorm förödelse. Omkring 70% av byn är enligt uppgifter från byborna mer eller mindre förstörd. Även fosforbomber har använts, vilket leder till svårsläckt brand. Byborna har haft svårt att släcka bränder, då de inte har brandbilar och knappt vatten att tillgå. Det har varit extra svårt i juli när det var mycket torrt. Bland annat har Alexander Kozaks hus skadats svårt av fosforbomber.

Tyska kyrkan har skadats och dess pastorexpedition är totalförstörd.

Den 4 augusti besköts byn med mer än 200 granatbeskjutningar på en enda dag, vilket är nytt, otäckt rekord. Det råder ingen tvekan om att Ryssland är en terrorstat.

Nina Knutas, en av våra nyckelpersoner, hus bombades i början av augusti och förstördes. Hon själv tog skydd i sin källare och klarade livet. Men hon var sedan inlagd på sjukhus för stark huvudvärk. Hon hade dels hjärnskakning, men det hade också kommit ut mängder av "skräp" ur ena örat. Lite oklart vad det var. Hon bor nu i Novoraisk.

Ninas kolchosbyggnad har bombats flera gånger och i juli förstördes flera av bybornas traktorer och jordbruksmaskiner. Ryssland ljög och påstod att de slagit ut 60 ukrainska soldater samt ett ammunitionsförråd. Den enda som dödades var en 73-årig kvinna. Hon var inte militär.

*Bombningen av bybornas jordbruksmaskiner. En kvinna dödades.
Nina Knutas på behandling för hjärnskakning. Ninas hus.*

Det finns ukrainska soldater i byn, av karaktären hemvärnssoldater, som är till för att skydda territoriet och byborna om Ryssland skulle gå över floden. Det finns inget artilleri i byn.

Många av byborna är mycket trötta och en del traumatiserade. Vissa dagar hör vi också uppgivenhet. Vad ska de återvända till, när huset är borta, bilar förstörda, när hela ens livsverk är förstört. En del yngre har också etablerat sig i nya länder. T.ex. familjen Dimitri Kozak, de är välutbildade (agronom) i 30-årsåldern, som 2021 visade oss sin satsning i byn, med tunnlar på flera tunnland med paprika och aprikoser. De har nu fått bra arbeten i Kanada och det finns stor chans/risk att de stannar där. Lilja och Roman Kozak bodde ett tag i lägenhet i Kryvyi Rih, men har nu flyttat till ett billigare boende på landet utanför KR. Maria Malmas, den sista gumman som pratar gammalsvenska, sitter i ockuperat område i Nova Kachovka under mycket svåra förhållanden. Vi skickar matpengar till hennes dotter.

Men det finns också framtidstro. Vi måste tro på att vi kan bygga upp en attraktiv by igen, där människor kan leva och bo. Viktiga faktorer kommer att vara hållbart för yngre att stanna eller etablera sig, med välbyggda hus, bredband, skola, idrott, museum osv. Men i nuläget försöker alla bara att överleva.

De har ont om pengar efter ett drygt år utan inkomster. De har inte ens kunnat odla för självhushåll. Låga pensioner, ökade kostnader när de inte kan bo hemma.

Det är mellan 2-300 personer kvar i byn. Många bor i grannstaden Novoraisk som ligger 20 km innanför byn, utom artilleriavstånd.

I juli utlystes evakuering av hela frontzonen, längs den högra banken av floden Dnipro, där Gammalsvenskby ligger. De som är kvar är mest kvar är äldre och har svårt eller vill inte flytta.

Vattennivån i byns brunnar har sjunkit och minst en brunn har sinat, sedan Kakchovkadammen sprängdes i juni. Vattnet i floden har sjunkit med ca 15 meter.

Den uttorkade flodbädden i augusti 2023.

Det har kommit in vatten, bröd, konserver, matvaror och hygienprodukter, underkläder, filter och madrasser till byborna. Det är främst från Ukrainska staten, men även andra hjälporganisationer. Byborna har också fått in reparationssatser för att tillfälligt laga sönderbombade hus. Hjälporganisationen Operation Aid har en efterlängtat brandbil på gång till byn.

Nina och Leisha kör bröd. Bilen har blivit beskjuten flera gånger. Bilen är skänkt av föreningen Svenskbyborna.

Föreningen har fortsatt med våra hjälpinsatser. Det är periodvis svårt att nå hela vägen fram av säkerhetsskäl. Så Novoraisk är nu lagringsplats, så kör Nina, Andrei och Viktor ner efter hand som det är möjligt. Andrei har det tidvis jobbigt psykiskt sedan hans son och sonhustru dödades av granatbeskjutning in i deras sovrum i februari. Viktor var med om en trafikolycka och bröt båda nyckelbenen och blev helt skinnflådd. Han är dock nu tillbaka och har sagt att han kan hjälpa till och köra. I september blev Nina och Andris bil beskjuten med drönare när de levererade bröd och vatten i byn. De skadades och fick vårdas på sjukhus, men mår efter omständigheterna väl.

Föreningen har sedan krigets start samlat in drygt 5,8 miljoner och hittills kunna göra insatser för 2,9 miljoner. Bland annat mediciner och sjukvårdsutrustning, 4 transportbilar, 40 elverk, 150 kaminer, 200 ton träbriketter, presenningar, byggplast, batterier, pannlampor och varma kläder. En trygghetspunkt började inrättas, men tyvärr eskalerade terrorbombningarna och i april bombades skolan med glidbomber och förstördes till stora delar. Så trygghetspunkten kunde aldrig börja användas.

Skolan har förtörts i två omgångar i flygattacker.

Det är en stark grupp i Skåne och sedan vi på Gotland som hjälper till mycket med insamling till hjälparbetet. Hattstugan på Gotland har skänkt en stor mängd hjälpmedel för äldre som rollatorer, rullstolar, toalettsitsar, vuxenblöjor mm.

Sven Bjerlestam, Edith Breiner och Magga Hellman var nere med en hjälpsändning med bland annat mediciner, byggplast, presenningar och en husbil skänkt av Magga Hellman.

Två svenska sjukvårdare var nere och träffade byborna i augusti. De kunde hjälpa föreningen att köpa in mediciner och lämna kontanter till bränsle mm. Besöket uppskattades mycket av byborna som behöver allt stöd de kan få. Vi har också gått in med kontantstöd till familjer som behöver det för att få ett drägligt liv.

Det görs många privata och andra initiativ för att bidra till insamlingen. Konserter, försäljningar av alla möjliga slag. Och föreningen, främst Sofia Hoas, Lars Thomsson, Peter Knutas, Christina Knutas, Sven Bjerlestam och Jörgen Hedman är ute och pratar om nuläget i byn i många olika forum, allt från hembygdsföreningar, till honorärkonsuler, EU och akademier.

Vi hoppas och tror på den ukrainska våroffensiven ska driva bort ryska armén från andra sidan floden innan årets slut.

Det har inte varit lika stort intresse för byn från media. De har börjat tröttna lite. Men bland annat SVT har insett att mötet med byborna ger en annan förståelse för människorna som faktiskt drabbats. Så de vill ner och göra ett reportage, men Ukrainas myndigheter vågar inte släppa ner några journalister på grund av säkerhetsläget. Aftonbladet var dock nere i förra veckan och fick guidning av oss, så de skulle hitta och intervjua "rätt" personer. Det blev ett bra reportage med Valentina Herman, Mykola Kurivchak och Andri Tokar.

En äldre man som bor kvar i byn. Han hämtar vatten med cykel.

Den 24 augusti deltog Sofia Hoas på ukrainska ambassadens högtidliga självständighetsdagsfirande på nordiska Museet. Det kändes fint när kabinettssekreterare Jan Knutsson från UD nämnde Gammalsvenskby och föreningen Svenskbybornas nödhjälpsarbete. Vi kunde också knyta närmare kontakt med bloggaren (Cornucopia) Lars Wilderäng, operation Aid mfl. pratade också med riksarkivet och Armémuseum som ska göra en utställning om kontakterna mellan Sverige och Ukraina. Svenskbyborna och Gammalsvenskby är då ett självklart inslag.

Porträttet på vår Drottning nedtrampat av ryska soldater kan bli en av föremålen som visas. En viktig symbol för byborna att känna att de har svenska beskyddare som stöttar både moraliskt och ekonomiskt.

Potemkinkorset skänktes till Gammalsvenskbys församling av furst Potemkin och undslapp plundring då banditer bröt itu det och insåg att det var förgyllt och av ringa värde.

När president Volodymyr Zelensky och hans engagerade fru Olena Zelenska var på besök i Stockholm träffade de kungaparet. Olena nämnde efter besöket den svenska byn Zmijivka. Föreningen är oerhört tacksamma för det stöd och den hjälp Kungaparet ger Gammalsvenskby och svenskbyborna.

Föreningen har gett ut en bok som handlar om Gammalsvenskbys historia i sommar. Författare Jörgen Hedman. Finns i bokhandeln och på svenskbymuseet i Roma.

I början av september kom Valentina Herman till Gotland. Hennes man och syster dog i cancer i våras. Och hon fick själv en cancerdiagnos i mitten av augusti. Då sjukvården är hårt belastad i Kryvyv Rih och Valentinas barn hade lågt förtroende för den sedan Valentinas man dog, tog vi beslut på att ta Valentina till Sverige för vård. Vi har haft kontakt med sjukvården i Visby som bekräftade att hon har rätt till vård som inte kan anstå enligt massflyktsdirektivet. Så hon är nu inskriven vid onkologen i Visby.

Valentya Herman med barn och barnbarn 2308

En ny ansökan hos ICLD om en förstudie mellan Distriktet Beryslav och Region Gotland för att jobba med en bra dialog mellan medborgare och offentlig sektor i stora omställningsfaser av samhället kommer att göras under hösten.

Bild från en åker som stod i brand nära byn 230905

Föreningen Svenskbyborna och befolkningen i Gammalsvenskby tackar ert stöd!

Sofia Hoas

Ordförande Föreningen svenskbyborna